

10. Фарат О.В. Вдосконалення організаційно-економічного механізму функціонування кредитних спілок в Україні: дис. ... канд. екон. наук: 08.02.03 / Олександра Володимирівна Фарат. – Л., 2001. – 169 с.
11. Духневич А.В. Правове становище кредитних спілок в Україні: монографія / Андрій Вікторович Духневич. – Луцьк: ПП Іванюк П.П., 2008. – 180 с.
12. Орлюк О.П. Кредитні спілки як ланка кредитної системи України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Олена Павлівна Орлюк. – К., 1997. – 194 с.
13. Тимощук В.П. Процедура прийняття адміністративних актів: питання правового регулювання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07 / В.П. Тимощук. – К., 2009. – 20 с.
14. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 25. – С. 12.
15. Про кредитні спілки: Закон України від 20 грудня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 15. – С. 101.
16. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 липня 2001 року // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 154.
17. Про затвердження Положення про Державний реєстр фінансових установ: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 41 від 28 серпня 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 38. – Ст. 193.
18. Про затвердження Положення про внесення інформації про кредитні спілки до Державного реєстру фінансових установ: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 1099 від 22 червня 2004 року // Офіційний вісник України. – 2004. – № 27. – С. 603.
19. Про затвердження Переліку внутрішніх положень та процедур кредитної спілки: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 116 від 11 листопада 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 48. – Ст. 331.
20. Про затвердження Професійних вимог до керівників та головних бухгалтерів фінансових установ: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 1590 від 13 липня 2004 року // Офіційний вісник України. – 2004. – № 31. – Ст. 231.
21. Про затвердження Вимог до програмного забезпечення та спеціального технічного обладнання кредитних спілок, пов'язаного з наданням фінансових послуг: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 4122 від 03 червня 2005 року // Офіційний вісник України. – 2005. – № 27. – Ст. 169.

УДК 351.77 (477)

ДО ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВ ПАЦІЄНТІВ В УКРАЇНІ

Коваль А.М., аспірант

Національний університет державної податкової служби України

У даній статті автором досліджується поточне законодавство України та законотворча діяльність парламенту і народних депутатів України відносно відображення в нормативно-правових актах та проектах законів правового статусу пацієнта в Україні.

Ключові слова: права людини; права пацієнта, правовий статус пацієнта в Україні; поточне законодавство; проекти законів.

Коваль А.Н. К ВОПРОСУ О НЕОБХОДИМОСТИ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОГО ЗАКРЕПЛЕНИЯ ПРАВ ПАЦИЕНТОВ В УКРАИНЕ / Национальный университет государственной налоговой службы Украины, Украина

В данной статье автором исследуется текущее законодательство Украины и законотворческая деятельность парламента и народных депутатов Украины относительно отображения в нормативно-правовых актах и проектах законов правового статуса пациента в Украине.

Ключевые слова: права человека, права пациента, правовой статус пациента в Украине, поточное законодательство, проекты законов.

Koval A.M. TO QUESTION ABOUT NECESSITY OF LEGISLATIVE FIXING OF RIGHTS FOR PATIENTS IS IN UKRAINE / National state tax service university of Ukraine, Ukraine

In this article an author is probe the current legislation of Ukraine and legislative activity of parliament and folk deputies of Ukraine in relation to a reflection in normatively-legal acts and projects of laws of legal status of patient in Ukraine.

Key words: human rights, rights for a patient, legal status of patient in Ukraine, поточное legislation, projects of laws.

Права людини в галузі охорони здоров'я можуть мати відношення як до здорових людей, так і до осіб, які мають певне захворювання. Таким чином ці права є в громадян, як невід'ємні, тобто постійні, не залежно від факту наявності або відсутності захворювання і звернення до лікувально-профілактичного закладу. У той же час «права пацієнта» – це права людини, яка вступила у правовідносини з лікувальною установою (особи, що звернулися по медичну допомогу).

В українському законодавстві на законодавчому рівні не закріплено загального визначення поняття «пацієнт».

Цей термін використаний в «Інструкції про проведення клінічних випробувань лікарських засобів та експертизи матеріалів клінічних випробувань» [1], зокрема в ній передбачено спеціальне визначення пацієнта, а саме, що пацієнт (доброволець) – це особа, яка безпосередньо контактує з закладами охорони здоров'я та пропонує себе за добровільною згодою в якості досліджуваного в клінічних випробуваннях лікарського засобу.

Аналіз проектів законів, де йде мова про права пацієнтів дає можливість вбачати, що пацієнт є одним із ключових суб'єктів медичних правовідносин:

- *пацієнт – це будь-яка особа, що звернулася за медичною допомогою або скористалась нею, незалежно від того, в якому вона стані, хвора, здорова чи особа, що погодилась на медико-біологічний експеримент* (проект Закону України про права пацієнтів від 16 січня 2003 р. [2]);
- *пацієнт – це особа, що має потребу в медичній допомозі і/чи звернулась по неї, одержує медичну допомогу або бере участь у якості випробуваного в біомедичних дослідженнях, знаходиться під медичним спостереженням, а також споживач медичних і пов'язаних з ними послуг незалежно від стану його здоров'я* (проект Закону України про права пацієнтів від 21 лютого 2005 р. [3]).

Визначення цього терміна передбачено і в проектах законів «Про фінансування охорони здоров'я та медичне страхування» [4] від 19 вересня 2006 р. (*пацієнт – це особа, яка звернулася за медичною послугою*) та «Про правові основи біоетики і гарантії її забезпечення» [5] від 08 червня 2005 р. (*пацієнт – це здоровий або хворий споживач медичних послуг*).

У той же час, на думку О. Піщіти, *пацієнт – це особа, що вступила в правові відносини з медичними працівниками й (чи) іншими представниками медичних закладів з приводу отримання медичної допомоги* [6].

Під «пацієнтом» Г. Лопатенков розуміє *особу, що звернулася за медичною допомогою, і пов'язані з нею послуги, незалежно від наявності чи відсутності у неї захворювань* [7].

Г. Колоколов, Н. Косолапова й О. Нікульнікова визначають *поняття пацієнта як особи, що звернулася у лікувальний заклад будь-якої форми власності, до лікаря приватної практики за отриманням діагностичної, лікувальної, профілактичної допомоги незалежно від того, хворий він чи здоровий* [8].

Більш повним визначенням поняття, на нашу думку, дають С.Г. Стеценко, В.Ю. Стеценко, І.Я. Стенюта: «*пацієнт*» – *це особа, яка звернулася за наданням профілактичної, діагностичної,*

лікувальної чи реабілітаційно-відновної допомоги до закладу охорони здоров'я будь-якої форми власності чи медичного працівника індивідуальної практики незалежно від стану здоров'я або добровільно погодилась на проведення медико-біологічного експерименту [9].

Проблема вироблення поняття пацієнта, окреслення його прав та фіксація їх в нормативно – правові акти, а також створення механізму їх дотримання і захисту є нагальною в Україні в умовах сьогодення.

Вирішення цієї проблеми пропонувалось та і пропонується в даний час шляхом прийняття законодавчого акту як – то Етичного кодексу Українського лікаря. Проект розроблений та запропонований робочою групою під керівництвом Любомира Пиріга [10], або ж Закону України „Про права пацієнтів в Україні”, проект був запропонований для розгляду у Верховній Раді України народним депутатам України С. Шевчуком 16 січня 2003 року [11, 9], про статус пацієнта йде мова і в проекті Закону України „Про права пацієнтів”, якій вносився на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України П. Симоненком, В. Сіренко, М. Лободою 21 лютого 2005 року [12], а також у проекті Закону України „Про правові основи біоетики і гарантії її забезпечення” підготовлений робочою групою і внесений народним депутатом України, Головою Комітету з питань аграрної політики та земельних відносин І. Томичем 8 червня 2005 року [13], про це йде детальна мова і в проекті Закону України „Про правові засади біоетики” [14].

Акцентуючи увагу на терміні пацієнт, слід відмітити, що не кожна людина, на мою думку, є пацієнтом, а тільки та фізична особа, яка якимось чином вступає у відносини з лікарем (сімейним) або ж з медичним закладом як державної форми власності, так і іншої форми власності (корпоративної, приватної) та його персоналом, з приводу надання медичної допомоги та отримання медичних послуг. Я вважаю, що кожна особа потенційно є пацієнтом, оскільки вона в будь-який час може набути такого статусу, звернувшись за консультацією щодо надання медичних послуг або ж за отриманням медичної допомоги, але це її право, як можливість, що може бути реалізована, а не як обов'язок, як зобов'язання. Водночас слід зазначити, що для лікарів надання медичної допомоги є професійним обов'язком незалежно від того, у якому медичному закладі (мається на увазі форми власності і підпорядкування) він працює. Усі люди, що знаходяться на території держави, не можуть бути одночасно і пацієнтами. Вони є потенційними пацієнтами, тому що такий статус особистість у державі набуває тільки тоді, коли вона звертається на предмет отримання медичної допомоги до відповідних посадових осіб, що здійснюють медичну діяльність або до відповідних медичних закладів. Набувши таким чином статусу пацієнта, особа повинна наділитися певними правами і взяти на себе певні обов'язки, які повинні бути зафіксовані в нормативно – правових актах, що регулюють правовідносини в сфері медичного обслуговування. Продовжуючи обговорювати вказане питання, слід зазначити, що в наш час в Україні, на мою думку, людина не завжди має достатню можливість захистити свої права як пацієнт тому, що ці права досить аморфно і надто обмежено виписані в законодавстві України. У зв'язку з цим, розробка та законодавче закріплення прав, обов'язків особистості, як пацієнта, при наданні медичної допомоги та медичних послуг, а також дотримання цих прав, їх охорона та захист є проблемою сучасності, яку наше суспільство, держава повинні вирішувати повсякденно і в рамках правового поля.

Зважаючи на вище викладене, можливо зазначити, що для набуття статусу «пацієнта» в людини повинні виникнути реальні правовідносини з медичними установами (медичними працівниками) незалежно від його форми власності (державна, комунальна, приватна), які ґрунтуються на зверненні людини до цього закладу (працівника) за медичною допомогою (лікувальною, діагностичною, консультативною тощо) або участі її в експерименті.

На сьогоднішній день в українському законодавстві «права пацієнта» закріплені в Конституції України [15], у Цивільному кодексі України [16], у Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [17] та ряді інших законодавчих і підзаконних актів. Так, наприклад, Клятви лікаря затверджена Указом Президента України [18].

В Україні пацієнт має право: на життя (ст.27 КУ, ст.281 ЦК); медичну допомогу (ст.49 КУ, ст.284 ЦК, п.«д» ст.6, п.«а» ст.78 Основ, п.1 ч.1 Клятви); свободу вибору (ст.284 ЦК, п.«д» ст.6, ст.ст.34, 38 Основ), тобто на вільний вибір лікаря, методів лікування та лікувального закладу, вимогу про заміну лікаря, лікування за кордоном у разі неможливості надання такої допомоги в закладах охорони здоров'я України; особисту недоторканність (ст.29 КУ, ст.289 ЦК, ст.ст.42,

43 Основ), тобто на інформовану згоду на медичне втручання, відмову від медичного втручання; медичну інформацію (ст.ст.32, 34 КУ, ст.285 ЦК, п.«є» ст.6, 39 Основ), а також *на достовірну і своєчасну інформацію про стан свого здоров'я, ознайомлення з історією своєї хвороби та іншими документами, що можуть слугувати для подальшого лікування; медичну таємницю* (ст.ст.32, 34 КУ, ст.286 ЦК, ст.39-1,40, п.«г» ст.78 Основ, п.3 ч.1 Клятви), тобто на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при медичному обстеженні; чуйне ставлення, на дії і помисли, що ґрунтуються на принципах загальнолюдської моралі, з боку медичних і фармацевтичних працівників (п.«г» ст.78 Основ, п.2 ч.1 Клятви); *допуск інших медичних працівників* (ч.1 ст.287 ЦК, п.«к» ст.6 Основ); *допуск членів сім'ї, опікуна, піклувальника* (ч.1 ст.287 ЦК, п.«к» ст.6 Основ); допуск нотаріуса та адвоката (ч.1 ст.287 ЦК, п.«к» ст.6 Основ); *допуск до нього священнослужителя* для відправлення богослужіння та релігійного обряду (ч.2 ст.287 ЦК, п.«к» ст.6 Основ); *повну інформованість і добровільну згоду на медико-біологічний експеримент* (ч.3 ст.28 КУ, п.3 ст.281 ЦК, ст.45 Основ); *донорство крові та її компонентів* (ст.290 ЦК, ст.46 Основ); *трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів як на спеціальний метод лікування* (ст.47 Основ); *штучне запліднення та імплантацію ембріона* (п.7 ст.281 ЦК, ст.48 Основ); *застосування методів стерилізації* (п.5 ст.281 ЦК, ст.49 Основ); *добровільне штучне переривання вагітності* (п.6 ст.281 ЦК, ст.50 Основ); *зміну (корекцію) статевої належності* (ст.51 Основ); *незалежну медичну експертизу* (п.«й» ст.6, розділ 9 Основ); *відшкодування заподіяної здоров'ю шкоди* (п.«і» ст.6 Основ); *правовий захист від будь-яких незаконних форм дискримінації, пов'язаних із станом здоров'я* (п.«и» ст.6 Основ); *оскарження неправомірних рішень і дій працівників, закладів та органів охорони здоров'я* (ст.ст.40, 55, 56 КУ, п.«ї» ст.6 Основ).і ряд інших прав.

Проаналізувавши Основи, можна зазначити, що цей акт не містить статті, яка б чітко визначала права людини в разі звернення по медичну допомогу. Також «права пацієнтів» розкидані по п'ятому розділу, частково закріплено в ст.6 Основ, у КУ та ЦКУ. Таким чином, необхідно, на нашу думку, чітко визначити права пацієнта, їх систематизувати шляхом прийняття спеціалізованих законодавчих актів. Це може бути Медичний Кодекс України або ж закон України «Про правовий статус пацієнта», у яких би закріплювались права і обов'язки пацієнта та гарантії їх забезпечення.

Міжнародно-правовим стандартом у сфері прав пацієнтів може бути Європейська хартія прав пацієнтів від 15 листопада 2002 р. (яка закріплює чотирнадцять прав пацієнта, серед яких визначено такі права, як право: на профілактичні заходи; на доступність; на інформацію; на згоду; на приватність і конфіденційність; на повагу до часу пацієнта; на дотримання стандартів якості; на безпеку; на інновації; на попередження за можливістю страждань і болю; на індивідуальний підхід до лікування; на подання скарги; на компенсацію), та досвід законодавчого закріплення прав пацієнтів у таких зарубіжних країнах як Фінляндія (1992 р.), Нідерланди (1995 р.), Ісландія (1997 р.), Данія (2000 р.), Норвегія (2000 р.) тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інструкції про проведення клінічних випробувань лікарських засобів та експертизи матеріалів клінічних випробувань: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01 листопада 2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0830-00>.
2. Проект закону України «Про права пацієнтів» № 2649 від 16 січня 2003 р. внесений народними депутатами України С.В. Шевчук. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://medicall.org.ua/uploads/media/02_319.pdf.
3. Проект закону України «Про права пацієнтів» № 2649 від 21 лютого 2005 р. внесений народними депутатами України П. Симаненко, И. Сіренко, М. Лободою. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://likar.org.ua/content/view/844/9/1/2/lang.ru>.
4. Проект закону «Про фінансування охорони здоров'я та медичне страхування» № 2192 від 19 вересня 2006 р. внесений народними депутатами України Т.Д. Бахтуєвою, С.И. Червонопиським, Л.С. Григорович. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moz.gov.ua/ua/main/docs/?docID=8209>.
5. Проект закону «Про правові основи біоетики і гарантії її забезпечення» № 7625 від

- 08 червня 2005 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id
6. Пицита А.Н. Правовой статус российского пациента / А.Н. Пицита // Журнал российского права. – 2005. – № 11. – С. 47.
 7. Лопатенков Г.Я. Права пациента. Практические рекомендации / Г.Я. Лопатенков. – СПб.: БХВ-Петербург, 2005. – С. 34.
 8. Колоколов Г.Р. Основы медицинского права. Курс лекций: Учебное пособие для вузов / Г.Р. Колоколов, Н.В. Косолапова, О.В. Никульникова. – М.: Экзамен, 2005. – С. 92.
 9. Стеценко С.Г. Медичне право України: Підручник / С.Г. Стеценко, В.Ю. Стеценко, І.Я.Сенюта; За заг. ред. д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 507 с.
 10. Етичний кодекс Українського лікаря. Проект розроблений та запропонований робочою групою під керівництвом Любомира Пирого // Щотижневик АПТЕКА. – 2001. – № 37. – С.1-9.
 11. Про права пацієнтів в Україні: Проект Закону України від 16 січня 2003 року, № 2649 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=14018.
 12. Про права пацієнтів: Проект Закону України від 21 лютого 2005 року, № 2649-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=23677.
 13. Про правові основи біоетики і гарантії її забезпечення: Проект Закону України від 8 червня 2005 року, № 7625 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=24735.
 14. Про правові засади біоетики: Проект Закону України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.asta.edu.ua>.
 15. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
 16. Цивільний кодекс України // Офіційний вісник України від 28.03.2003-2003р. – № 11. – Сторінка 7, стаття 461, код акту 24654/20.
 17. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закон України: // Голос України від 26.01.1993 р. – 1993. – № 4. – Ст.19.
 18. Клятви Українського лікаря»: Указ Президента України від 15 червня 1992 року // Збірник указів Президента України. – 1992 р. – № 2.
 19. Про правові засади біоетики: Проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.asta.edu.ua>.

УДК 342.9 (477)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА НОРМА ЯК ОБ'ЄКТ ТЛУМАЧЕННЯ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Костенко О.І., аспірант

Запорізький національний університет

У статті подається аналіз адміністративно-правової норми як об'єкта тлумачення, зосереджується увага на її особливостях, меті та структурі.

Ключові слова: адміністративно-правова норма, тлумачення, об'єкт, особливості, мета, структура.

Костенко Е.И. АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВАЯ НОРМА КАК ОБЪЕКТ ТОЛКОВАНИЯ: ОБЩЕТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ / Запорожский национальный университет, Украина

В статье анализируется административно-правовая норма как объект толкования, сосредоточивается внимание на ее особенностях, целях и структуре.

Ключевые слова: административно-правовая норма, толкование, объект, особенности, цель, структура.